

گذری بر گفتگوهای بین ادیان

کتابخانه تخصصی
گفتگو بین ادیان

مصاحبه با

آقای میردامادی

دبیر کنفرانس گفتگوی بین ادیان

- جناب آقای دکتر احمد احمدی که مقاله معیار حجیت در تفسیر قرآن را ارائه نمودند.

- جناب آقای محمد توکل که مقاله مسحت و اسلام معاصر و تفسیر رو بگردی تاویلی را ارائه نمودند.

- جناب آقای دکتر محمّد شبستری که مقاله معنای کلام و حیانی در متألّهان مسلمان را ارائه نمودند.

و متقابلاً از طرف اندیشمندان شخصیت‌های روحانی و دانشگاهی بیرون‌گام نیز تعداد هفت مقاله ارائه گردید.

همچنین تا کنون دو سمپوزیوم با مسیحیت ارتدکس یونان داشته‌ایم که اولین آن در سال ۱۳۶۹ با همکاری این دبیرخانه و انجمن دوستی ایران و یونان و رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در آتن با عنوان فرهنگ، انسان و محیط زیست برپا شد. این سمپوزیوم که به منظور پاسداری از میراث مشترک انبیاء و ایجاد تفاهم و مودت میان پیروان ادیان و حیانی و کمک به صلح و دوستی پایدار در میان ملت‌ها برپا شد طی آن جمعا ۳۸ مقاله قرائت گردید.

البته در این سمپوزیوم چون جزو اولین اقدامات در جهت گفتگوهای دینی بود بعضاً نارسائی‌هایی دیده می‌شد ولی بدلیل شوق و شعفی که از ناحیه طرفین ملاحظه می‌شد نتوانست نتایج پر باری را در برداشته باشد که یکی از همین نتایج علاقه‌مندی به ادامه این گفتگو و انجام دومین سمپوزیوم دینی در سال ۱۳۷۱ بود.

دومین سمپوزیوم اسلام و مسیحیت ارتدکس در سال ۱۳۷۱ باز در آتن برپا گردید.

لاریجانی این مسئولیت بعهده آقایان:

- ۱- آیت‌الله مصباح یزدی
  - ۲- حجة السلام و المسلمین دکتر سید مصطفی محقق داماد
  - ۳- حجة السلام و المسلمین دکتر محمد مجتهد شبستری
  - ۴- دکتر محمدجواد لاریجانی
  - ۵- دکتر غلامرضا اعرافی
- تهایه شد و این جمع طی نشست‌های مختلف تصمیم‌گیری در خصوص هر گونه تماس ارتباطی و نهایتاً گفتگو را اتخاذ می‌نمایند.
- کلمه:** عملکرد دبیرخانه از ابتدای تأسیس تا کنون چگونه بوده است؟
- ج: تا کنون این دبیرخانه توانسته سمپوزیوم‌های موفق را با جوامع مختلف مسیحی داشته باشد که اهم آنها عبارتند از:

- ۱- سمپوزیوم اسلام و مسیحیت در انگلیس که این نشست در دانشگاه بیرمنگام انگلیس برپا شد. هفتی مشکل از شخصیت‌های روحانی و دانشگاهی به آن دیدن سفر کردند که عبارت بود از:
  - ۱- جناب آقای دکتر سید مصطفی محقق داماد که مقاله تفسیر قرآن در دوران معاصر را ارائه نمودند.
  - ۲- جناب آقای دکتر عبدالکریم سروش که مقاله فهم کلام و شناخت متکلم را ارائه نمودند.
  - ۳- آیت‌الله محمد هادی معرفت که مقاله اصالت قرآن و منابع اصیل تفسیری را ارائه نمودند.
  - ۴- آیت‌الله محمد ابراهیم جنانی که مقاله جایگاه عقل و عقلا در ظواهر کتاب و سنت را ارائه نمودند.

کلمه: خوشحال می‌شویم که مختصری درباره معرفی دبیرخانه بشنویم.

ج: محل دائمی دبیرخانه گفتگوی بین ادیان مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی بین المللی معاونت امور بین الملل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است که زیر نظر یک هیئت علمی متشکل از شخصیت‌های روحانی و دانشگاهی و بر اساس مصوبات این هیئت امر برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری گفتگو با دیگر مجامع دینی و اترسیم می‌نماید فعالیت می‌نماید. این دبیرخانه در پی لزوم توسعه روابط دینی با دیگر ادیان و مذاهب جهان چندی است که تأسیس گردیده و به دلیل اهمیت این نوع از روابط فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران بعنوان یک نظام مبتنی بر دین همیشه مورد توجه مقامات عالی فرهنگی کشور بوده است.

کلمه: اگر ممکن است هیئت علمی و وظایف آن را نیز معرفی فرمایید.

ج: از آنجاییکه امر گفتگوهای دینی از حساسیت خاص در زمینه‌های مختلف برخوردار است، این نوع از ارتباطات باید خیلی سنجیده و محاسبه شده دنبال گردد، زیرا در اینجا صحبت از دین یا بنیاد و مقدسات مذهبی یک امت است. هر گونه عطا و اشتباه موجب مسئولیت عظیم در پیشگاه خداوندی و یک امت است و به منظور احتراز از هر گونه لغزش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برآن شد که از وجود جمعی از صاحب‌نظران و اندیشمندان متخصص و متعهد اسلامی جهت امر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی این ارتباطات استفاده نماید. از این رو توسط مقام سابق وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی جناب آقای دکتر

- در آینده نزدیک هیتی از سوی واتیکان جهت اجلاس مشترک به جمهوری اسلامی ایران سفر خواهد نمود و عنوان آن «بررسی متألّهانه از پدیده مدرنیسم و تجددگرایی» است.

- در آینده برآنیم که نشست‌هایی با جامعه یهود غیر صهیونیست، بودا، زرتشت و دیگر مجامع و مذاهب دینی داشته باشیم.

- از طرف مقامات عالیرتبه فرهنگی جمهوری اسلامی ایران بر این نکته تاکید شده که امر گفتگوی دینی به دلیل قداست، اهمیت و حساسیت خاص خودش از حیثه و دایره مسائل سیاسی و تبلیغاتی دور نگه داشته شود.

عنوان این اجلاس «انسان مؤمن در جهان متغیر کنونی» بود. دوازده نفر از عالمان دینی و اندیشمندان دانشگاهی از جمهوری اسلامی ایران و جمعی قریب به ۲۵ نفر از جامعه ارتدکس یونان و دیگر جوامع ارتدکس کشورها به گفتگو نشستند که بیان جزئیات بیشتر آن در این گفتگو میسر نیست و علاقه‌مندان جهت آشنائی و اطلاع بیشتر می‌توانند از سری انتشارات دبیرخانه گفتگوی بین ادیان در این خصوص استفاده نمایند.

لمحه: ارتباط با مجامع دینی را به چه ترتیب برقرار می‌کنید؟

ج: روش کار بدینگونه است که دبیرخانه راساً پیشنهاد گفتگو را به مجامع و مراکز تفسیر دینی که ارتباط با آنان دارای یک منافع و نتایج دینی باشد می‌دهد این مراکز تفسیر طبعاً از مهمترین و مؤثرترین مجامعی است که در سطح جهانی مطرح و دارای جایگاه می‌باشند و با اینکه به پیشنهادات وارده پس از طرح در هیئت علمی پاسخ می‌دهد. زیرا بعضی از این مراکز دینی خود استقلال کافی جهت گفتگو از جهات مختلف ندارند و بعضاً دیده می‌شود که باید بدلیل وابستگی به مرکزیتی چون واتیکان و با کلیسای ارتدکس شرقی از این مراکز کسب اجازه نمایند و با اینکه به دلیل اختلاف سطح و جایگاهشان ارتباط با آنان باید در سطح مشخصی انجام پذیرد که برنامه ریزی سطح شرکت کنندگان نیز باز به عهده هیئت علمی می‌باشد و ما تاکنون از این نوع موارد متعددی داشته‌ایم.

به منظور انجام مقدمات گفتگو یک هیئت مقدماتی مشکل از بعضی اعضا و دبیر هیئت

علمی از هر طرف ملاقاتهایی جهت هماهنگی موضوعات گفتگو، زمان، مکان و چگونگی میزبانی سمینار انجام می‌دهند و چندی بعد بر اساس توافقات مقدماتی جمعی از طرفین به گفتگو می‌نشینند.

کلمه: برنامه‌های آینده این دبیرخانه چیست؟
ج: هم اکنون برنامه‌ریزی سه گفتگو در دبیرخانه به نتیجه مطلوب خود رسیده و در آینده نزدیک به اجرا در خواهد آمد.

اول - سومین سمپوزیوم بین المللی اسلام و مسیحیت ارتدکس ادامه گفتگوهای قبلی در شهریور سال جاری در تهران برپا خواهد شد. عنوان این سمپوزیوم «حیات دنیوی از دیدگاه اسلام و مسیحیت» است که از هر طرف دوازده نفر سخنران جمعاً ۲۴ سخنران خواهیم داشت و طی سه روز به گفتگو خواهند نشست تفاوتی که این اجلاس با موازده مشابه خود در قبل خواهد داشت اولاً: اینکه در گفتگوهای قبلی صرفاً ارائه مقالات موجود بود بدون اینکه هیچگونه بحث و تبادل نظری بین طرفین صورت بگیرد. در حالیکه در این سه روز صبح قرائت مقالات داریم و بعد از ظهر پیرامون مقالات خوانده شد بحث و تبادل نظر خواهد بود و در واقع یک دیالوگ و گفتگوی زنده خواهیم داشت.

ثانیاً: دبیرخانه این امکان را برای کلیه علاقه‌مندان خارجی فراهم نموده که بتوانند در این سمپوزیوم شرکت فعال داشته باشند و از محتوای علمی فرهنگی و دینی آن استفاده ببرند و حتی در کمسیون‌ها و گفتگوهای آزادانه شرکت داشته باشند و نظرات خودشان را بیان نمایند و با

احیاناً مقالات خود را قرائت کنند. ثالثاً: این نشست مشکل از شخصیت‌های دینی و روحانی و دانشگاهی ارتدکس و بعضی از اقلیت‌های مسیحی کشورمان و اندیشمندان مسلمان خواهد بود که امیدواریم نتایج مطلوبی را برآورده سازیم.

۲ - همچنین در آینده نزدیک بنا بر توافق دبیرخانه گفتگوی بین ادیان و مرکز گفتگوی مسیحیان با مسلمانان در واتیکان نشست مشترکی در تهران خواهیم داشت در این اجلاس هیتی از سوی واتیکان جهت امر گفتگو به جمهوری اسلامی ایران سفر خواهند نمود و عنوان آن نیز «بررسی متألّهانه از پدیده مدرنیسم و تجددگرایی» است که طرفین از دیدگاه اسلام و مسیحیت به پدیده مدرنیسم و تجددگرایی که بحثی زنده و مبتلا به عالمان و پیروان ادیان است خواهند پرداخت.

۳ - اجلاس دیگری که باز از طرف دبیرخانه گفتگوی بین ادیان در سال جاری انجام خواهد شد گفتگو با مؤسسه مذهبی سنت گابریل اطریش است که یک مرکز دینی و مسیحی‌نوی بوده و جایگاهی ویژه در جمعیت کاتولیک کشور اطریش دارد و مقدمات آن نیز انجام پذیرفته است.

البته در آینده رآنیم که همچنین نشست‌هایی با جامعه یهود غیر صهیونیست، بودا، زرتشت و دیگر مجامع و مذاهب دینی داشته باشیم تاکنون نیز شاهد بیش از بیست دعوت از سوی مجامع دینی از گوشه و کنار جهان بوده‌ایم که همانطوریکه ذکر شد در حال بررسی و مطالعه آنها هستیم.

کلمه: نتایج و ثمراتی که از این دیدارها حاصل

برج سازی فلزگری اولیه چینی. این باگودا ۱۰ ستون بلکاتی، به کوان نام دارد

من گردد چیست؟

ج: این نکته را در اینجا باید ذکر کنم که هر چند اسلام یکی دین دعوتی و تبلیغی و همواره آماده گفتگو و به اصطلاح دیالوگ بوده است ولی در این مرحله ما در آغاز راه هستیم و مناسبانه اطلاعات امروز ما از اندیشه‌های الهیاتی در مسیحیت، یهود و دیگر مجامع دینی چندان قابل توجه نیست و عمدتاً ناقص می‌باشد غرب ساهاست شناسانی شرق را آغاز کرده و شاید امروز کمتر مطلب ناشناخته‌ای برای آنها باقی مانده باشد. در حالیکه ما کلیه نقلیات و برداشت‌های خود را همیشه تکرار نوشته‌ها و گفته‌های گذشتگان کرده‌ایم. مسیحیت امروز با آنچه ما بطور اجمال از آن می‌دانیم، بسیار فاصله دارد. من در اینجا توجه دوستان و عزیزان را به نوشته‌هایی که توسط جناب آقای مسونت گمیری واث تحت عنوان «تاملاتی در خصوص گفتگوی بین مسیحیان و مسلمانان» که از سری انتشارات همین دبیرخانه هست جلب می‌کنم و توصیه دارم که به طور دقیق مورد مطالعه قرار گیرد تا فاصله این دو دین به طور محسوس روشن گردد.

در هر حال آنچه به عنوان نتیجه این گفتگوها به طور اجمال می‌توان گفت آنکه:

اولاً: این نوع گفتگوها همواره مورد تأکید آیات قرآنی و احادیث نبوی و سیره ائمه اطهار علیهم السلام بوده است و قیام و ناسی به موارد مذکور بر مبنای تعالیم اسلامی از جمله «و تطابق فیما بین مؤمن است».

ثانیاً: از قبلی این گفتگوهای اولیه امکان بهتر و بیشتر یافتن تعالیم الهی و اسلامی را می‌توانیم و از این طریق می‌توانیم بسیاری از ذهنیت‌های منفی و پیشداوری‌هایی را که مناسبانه به صورت یک امر مسلم و پذیرفته شده از اسلام در دیگر مجامع دینی هست و ما تاریخ فضاوت‌های آنها را در پیش رو داریم برداریم.

ثالثاً: شناخت و معرفت ما از تعالیم دیگر مجامع عمیق‌تر و عالمانه‌تر خواهد شد و این چیزی است که مناسبانه کمتر به آن توجه کرده‌ایم. است. امروزه طلاب و دانشجویان ما اطلاعات اندکی از ادیان و مذاهب جوامع جهانی دارند و

آنچه هست نیز متقابلاً بر اساس همان ذهنیت و پیش‌داوری‌های موجود است.

رابعاً: این گفتگوها خود عاملی جهت ارتباطات فرهنگی بین المللی خواهد شد و شاید قوی‌ترین اهرم جهت هر گونه ارتباط فرهنگی همین باشد.

کلمه: نحوه برخورد و توجه مجامع جهانی به امر دیالوگ با جمهوری اسلامی ایران چگونه بوده است؟

ج: همانطوریکه ذکر شد همیشه از طرف مقامات عالی‌رتبه فرهنگی جمهوری اسلامی ایران بر این نکته تأکید شده که امر گفتگوی دینی به دلیل قداست، اهمیت و حساسیت خاص خودش از حیثه و دائره مسائل سیاسی و تبلیغاتی دور نگه داشته شود و صرفاً یک گفتگوی عالمانه و هوشمندانه جهت امر تفاهم و تعارف دینی باشد همین ویژگی موجب گردیده انگیزه و نیت از هرگونه تماس صرفاً منشأ الهی و خداپسندانه داشته باشد و اثر طبیعی آن نیز همین بوده که این امر از طرف دیگر مجامع دینی با استقبال گرم و صمیمانه همراه گردد و روز به روز به دائره وسعت آن افزوده گردد و بر همین اساس درخواست‌های متعدد از اطراف و اکناف جهت برپائی این گفتگوها داشته باشیم. در حالیکه در دیگر موارد جهت هر گونه ارتباط خیلی از ملاحظات را رعایت می‌نمایند.

س: صحبت از یک سری انتشارات از دبیرخانه شد تاکنون چه فعالیت‌هایی در امر انتشارات صورت گرفته است؟

ج: آنچه از واحد دبیرخانه تاکنون منتشر شده و یا در دست انجام است و به زودی در اختیار علاقه‌مندان قرار خواهد گرفت عبارتست از:

- ۱- گفتگوی بین ادیان
- ۲- مجموعه مقالات اولین سمپوزیوم بین المللی اسلام و مسیحیت ارتدکس
- ۳- مجموعه مقالات دومین سمپوزیوم بین المللی اسلام و مسیحیت ارتدکس
- ۴- مجموعه مقالات سمپوزیوم اسلام و مسیحیت انگلیسی
- ۵- تاملاتی در باب گفتگوی مسیحیان و مسلمانان
- ۵- تفسیر ملل